

Enheten för tillsyn
Malin Åberg

Rapport från inspektion av Överförmyndarnämnden i Västra Mälardalen den 19 oktober 2021

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län riktar kritik mot Överförmyndarnämnden i Västra Mälardalen (nämnden) på följande punkter:

- Brister vid överlämning av redovisningshandlingar
- Bristfällig uppföljning av arvskifte i förmynderskap

Inledning

Inspektionen av Överförmyndarnämnden i Västra Mälardalen har skett genom ett platsbesök på nämndens kansli den 19 oktober 2021. Inspektionen genomfördes genom att Länsstyrelsen inledningsvis granskade nämndens aktregister. Vid tillsynsbesöket granskades 38 akter. Se bilaga med information om vilka akter som granskats.

På grund av situationen med Covid-19 hölls efterföljande sammanträde digitalt den 21 oktober 2021. På sammanträdet deltog nämndens ordförande Carl-Inge Westberg och från kansliet deltog Lorenzo Diaz Zamora, Jenny Cameron, Stefan Hannonmaa, Iryna Turkot, Fredrik Larsson och Jennifer Moradia. Från Länsstyrelsen deltog Malin Åberg och Lotta Reimers.

Om Länsstyrelsen funnit anledning att kommentera nämndens handläggning tas det upp i rapporten.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion (dnr 203-61895-2020) riktade Länsstyrelsen kritik mot nämnden på följande punkter:

- Brister vid överlämning av redovisningshandlingar
- Bristande handläggning vid godkännande av arvskifte
- Brister vid överlämning av överklagat ärende till högre instans

Länsstyrelsen följde vid nuvarande inspektion upp kritiken gällande överlämning av redovisningshandlingar genom att särskilt granska ärenden där byte av ställföreträdare skett. Då vi ser fortsatta brister behandlas detta i ett eget avsnitt under aktgranskning med kritik. Vi har även följt upp kritiken gällande handläggning av ett arvskifte i ett förmynderskap genom att återigen granska akten. Uppföljning av ärendet tas upp under en egen rubrik nedan. Gällande brister vid överlämning av ett överklagande har vi inte följt upp ärendet särskilt

vid denna inspektion. Nämnden har uppgett att de har arbetat med genomgång av sina rutiner i dessa typer av ärenden.

Aktgranskning med kritik

Överlämning av redovisningshandlingar

Sammanfattning av granskningen

Vid de tre senaste inspektionerna har nämnden fått kritik för att redovisningshandlingar inte har överlämnats i samband med byte av ställföreträdare. Frågan har därför följts upp även vid denna inspektion.

Vid granskning av akt 1469, 1707, 3054 och 3417 – samtliga avseende godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken (FB) – noterades följande. Efter att nämnden har granskat sluträkning efter beslut om byte har redovisningshandlingar skickats till ny ställföreträdare. Som exempel framgick följande formulering i följbrevet när utskick av redovisningshandlingar gjordes i akt 1469 dnr 123 daterat den 27 april 2021 och av akt 3417 dnr 74, daterat den 1 september 2021: ”Vi sänder förteckning och de fem senaste redovisningshandlingarna. Det finns fler redovisningshandlingar förvarade hos oss, önskar du ta del av dem är du välkommen att kontakta oss.”

I akt 6396 gällande byte i ett förvaltarskap noterades dock ett följbrev om att samtliga redovisningshandlingar överlämnats till ny ställföreträdare.

Vid sammanträdet framförde nämnden att deras rutin följer Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) rekommendation om att endast skicka ut förteckning och de fem senaste redovisningshandlingarna. Resterande redovisningshandlingar finns tillgängliga för ställföreträdare på nämndens kansli.

Länsstyrelsens bedömning

När ett byte av ställföreträdare sker ska nämnden enligt 16 kap. 8 § FB överlämna sluträkningen, efter att överförmyndaren granskat den, samt förteckning, årsräkningar och övriga handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ FB som förvaras hos överförmyndaren, till den nya ställföreträdaren. Bestämmelsen innebär att alla förteckningar, årsräkningar och sluträkningar som förvaras hos nämnden ska lämnas över till den nya ställföreträdaren, oavsett antal eller ålder. Det finns enligt Länsstyrelsens mening inte något tolkningsutrymme i föräldrabalken för att inte överlämna samtliga redovisningshandlingar. Om det är stora mängder handlingar kan nämnden erbjuda en ställföreträdare att granska handlingarna på plats på kansliet. Det ska dock betonas att om inte ställföreträdaren kommer till kansliet och granskar handlingarna måste samtliga handlingar istället skickas ut.

Länsstyrelsen har lyft frågan om överlämning av redovisningshandlingar vid flertalet inspektioner. Vi uppmanar nämnden att fortsatt överlämna samtliga redovisningshandlingar i ett ärende till ny ställföreträdare efter det att sluträkning har granskats efter ett byte.

Länsstyrelsen riktar åter kritik mot nämndens bristande rutiner gällande överlämning av redovisningshandlingar. Nämnden har i sitt remissvar uppgett att de numera delger samtliga redovisningshandlingar. Länsstyrelsen ser positivt på detta.

Avslutningsvis vill Länsstyrelsen påpeka att nämnden i efterhand kan läka bristen genom att överlämna redovisningshandlingar trots att en längre tid förflutit. Detta så att taletiden för att begära skadestånd enligt 12 kap. 15 § FB kan börja löpa.

Uppföljning av arvskifte i förmyndarskap

Sammanfattning av granskningen

Vid föregående inspektion granskades akt 8135 angående ett arvskifte i ett förmyndarskap. Länsstyrelsen riktade då kritik mot nämndens bristfälliga handläggning av ärendet. Vid denna inspektion har vi därför följt upp ärendet särskilt. I föregående rapport framförde Länsstyrelsen att det ingivna arvskiftet som nämnden samtyckt till var mycket bristfälligt och att nämnden förtjänade kritik för handläggningen.

Vid denna inspektion har Länsstyrelsen noterat följande. Nämnden förordnade i april 2021 en ny god man enligt 11 kap. 2 § FB med uppdrag att företräda barnet i dödsboet. I brev till gode mannen med dnr 32 daterat den 13 april 2021, framför nämnden följande. ”Tilläggsarvskifte bör upprättas där bodelning framgår. Tidigare arvskifte som inlämnats är bristfälligt, saknar [...] förklaringar och formella krav. Nämnden rekommenderar därför att ni kontaktar en jurist för upprättande av tilläggsarvskifte. Kostnaden för juristen står dödsboet för. Att förklaringar till exempelvis hur fastigheten fördelats, [...] hur tillgångarna ser ut under skiftesdagen, hur skulder reglerats, hur bodelning gjorts och hur försäkringarna har fördelats.”

Av handlingar i akten från juli 2021 framgår att fastigheten ifråga är skriven till 1/1-del på förmyndaren. På grund av samarbetssvårigheter med förmyndaren begärde gode mannen sig entledigad varpå nämnden förordnade en ny god man med samma uppdrag i augusti 2021.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen har i föregående rapport framfört att nämnden samtyckt till ett mycket bristfälligt arvskifte. Länsstyrelsen vill dock påpeka att arvskiftet, trots bristerna, kan vara ett giltigt avtal i och med nämndens samtycke och då dödsboets tillgångar tycks ha fördelats.

Mot denna bakgrund anser Länsstyrelsen att gode mannens uppdrag i första hand bör vara att utreda om arvskiftet är giltigt och om de tillgångar som barnet har tillskiftats faktiskt har övergått till barnet, särskilt gällande den del som rör fastigheten. Gode mannen bör också ges i uppdrag att säkerställa att barnet har fått det arv hen är berättigad till.

Länsstyrelsen anser att nämndens uppföljning av arvskiftet är bristfällig och förtjänar därför kritik för sin handläggning. Länsstyrelsen kommer åter att följa upp ärendet vid nästa inspektion.

Aktgranskning utan kritik

Lämplighetsprövning och expediering av beslut

Sammanfattning av granskningen

I akt 1869 avseende ett godmanskap där gode mannen och huvudmannen är syskon noterar Länsstyrelsen följande. I december 2019 informerade gode mannen nämnden om att deras pappa har avlidit och att det behövs en tillfällig god man eftersom de har del i samma dödsbo. Av bouppteckningen framgår att gode mannen och huvudmannen är de enda dödsbodelägarna. Den 2 januari 2020 lämnade gode mannen in en ansökan om god man enligt god man 11 kap. 2 § FB och föreslog sin dotter till uppdraget. Samma dag förordnade nämnden gode mannens dotter till god man enligt 11 kap. 2 § FB med uppdrag att bevaka huvudmannens rätt i dödsboet. Huvudmannen har inte beretts tillfälle till yttrande över förslaget på tillfällig god man innan förordnandet.

Den 13 februari 2020 tog nämnden emot ett samtal från en anställd på huvudmannens särskilda boende. Personen i fråga undrade om det är lämpligt att gode mannens dotter har förordnats till tillfällig god man. Nämnden uppgav att det inte finns några lagliga hinder mot att gode mannens dotter förordnats till tillfällig god man. Nämnden uppgav även att de kommer ta in allt underlag och kontrollera att fördelningen av tillgångarna i dödsboet gått rätt till.

Den 2 mars 2021 gavs det in en ansökan om nämndens samtycke till försäljning av en fastighet i dödsboet. Ansökan var undertecknad av båda gode männen. Nämnden lämnade samtycke till försäljningen den 13 april 2021. God man enligt 11 kap. 4 § FB ringde till nämnden kort därefter och klagade på att beslut om samtycke till fastighetsförsäljningen endast hade skickats till den tillfälliga gode mannen och inte till honom själv.

Samma gode man frågade även vilken blankett som ska användas för att ansöka om samtycke till arv. Nämnden skickade därefter blanketten till honom.

Tillfällig god man lämnade in ansökan om samtycke till arv den 8 juli 2021 och nämnden fattade beslut om samtycke samma dag. Dagen efter ringde en handläggare upp den tillfällige gode mannen och meddelade detta. De kom överens om att den tillfällige gode mannen skulle hämta beslutet på nämndens kansli den 19 juli 2021 eftersom hon var på semester. Den 16 augusti 2021 ringde god man enligt 11 kap. 4 § FB upp nämnden och undrade varför inte beslutet expedierats ännu. Nämnden meddelade då att den tillfällige gode mannen aldrig hämtade upp beslutet på kansliet. Samma dag skickade nämnden istället handlingarna per post.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 11 kap. 12 § FB ska den som utses till god man vara en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig person. Av förarbetena framgår att ställföreträdaren, utöver att vara allmänt lämplig, även ska bedömas lämplig för det aktuella uppdraget. Det är viktigt att överförmyndaren gör en aktiv efterforskning i samband med lämplighetsprövningen. Hur omfattande en sådan kontroll ska vara får avgöras från fall till fall. Se prop. 2013/14:225 s. 44.

Nämnden har i ärendet förordnat gode mannens dotter som tillfällig god man samma dag som ansökan inkom. Huvudmannen har inte fått möjlighet att yttra sig

innan förordnandet i enlighet med 11 kap. 16 § FB. Det framgår heller inte att huvudmannens hälsotillstånd skulle vara sådant att hen inte förstår vad saken gäller. Det framgår inte om nämnden fört någon form av resonemang kring tillfällig god mans lämplighet för uppdraget. Huvudmannen och gode mannen är de enda dödsbodelägarna efter deras pappa och tillfällig god man är efterarvinge.

I ärendet har nämnden påtalat att det inte finns några lagliga hinder för att gode mannens dotter förordnas till tillfällig god man. Länsstyrelsen vill dock påpeka att nämndens lämplighetsprövning måste handla om mer än att bedöma släktskapet. Tillfällig god man ska opartiskt kunna bevaka huvudmannens rätt och agera därefter. I ärendet har nämnden även haft kontakt med god man enligt 11 kap. 4 § FB i frågor som ingår i den tillfälliga gode mannens uppdrag.

Gällande expediering av nämndens beslut om samtycke till arvskifte dröjde det 39 dagar från beslutsdagen innan det skickades till gode mannen. Enligt 33 § förvaltningslagen (2017:900) (FL) ska en myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende ska så snart som möjligt underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövt. Länsstyrelsen anser att det har dröjt för långt tid att expediera beslutet.

Avveckling av dödsbo med omyndiga delägare

Sammanfattning av granskningen

Vid granskning av akt 7117 angående ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Av akten framgick att tre omyndiga barn hade del i ett dödsbo. Av bouppteckning från år 2018 framgick att det fanns vissa tillgångar i dödsboet. Av handlingar i akter framgår att det fanns en "boutredare" som ansvarade för avveckling av dödsboet. Enligt ett e-postmeddelande från boutredaren i november 2018 hade den avlidne skulder som inte kunde täckas av dödsboets tillgångar, varför inga medel skulle fördelas till dödsbodelägarna. I december 2019 meddelade boutredaren att hen hade satt in en mindre summa på respektive barns skattekonto. Insättningen avsåg överskjutande skatt som fanns på den avlidnes skattekonto. Boutredaren meddelade överförmyndaren att hen valt att göra på detta sätt eftersom det rörde sig om så lite pengar att det inte hade lönat sig att be dödsbodelägarna att inkomma med kontouppgifter för överförmyndarspärade konton. Hela beloppet hade då istället gått åt till boutredarens kostnader för att inhämta uppgifterna. I akten fanns inget arvskifte. Det finns inte heller några anteckningar om kontakter med förmyndarna.

Länsstyrelsens bedömning

Av 23 kap. 4 § ärvdabalken (ÄB) framgår att det måste upprättas ett arvskifte när det finns fler än en dödsbodelägare. Enligt 15 kap. 5 § FB ska en ställföreträdare som tar del i en bodelning eller ett skifte för den enskildes räkning inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning. Om rätten har förordnat en boutredningsman företräder denne istället dödsboet mot tredje man i enlighet med 19 kap. 1 och 12 §§ ÄB. Om boutredningsmannen upprättar ett skifte och skriver under det ensam – ett tvångsskifte – ska inte överförmyndaren samtycka till arvskiftet. Om boutredningsmannen däremot upprättar ett arvskifte som delägarna skriver under, ska överförmyndaren besluta om samtycke i enlighet med föräldrabalkens regler.

Av granskningen framgick att inestående medel på den avlidnes skattekonto har fördelats mellan dödsbodelägarna genom insättning på deras respektive skattekonto. Det verkar inte ha upprättats något arvskifte. Mot bakgrund av detta framstår det som oklart vilken roll boutredaren hade i ärendet och om hen var förordnad som boutredningsman eller inte. Om det finns en boutredningsman ska det vara tydligt dokumenterat i akten och tingsrättens beslut bör tas in. Det är endast om boutredningsmannen upprättar ett tvångsskifte som nämndens samtycke inte ska inhämtas.

I detta fall var dödsboet inledningsvis ett så kallat bristbo, där skulderna översteg tillgångarna. Då inga tillgångar ska fördelas i ett bristbo behövs inte heller något arvskifte. Ett år senare har tillgångar ändå betalats ut, utan att det fanns något underlag för detta. Det enda underlag som fanns i akten var e-post från boutredaren. Länsstyrelsen anser att nämnden borde tagit in underlag och haft en kommunikation med förmyndaren om detta. Det är barnens förmyndare som är den part som nämnden i första hand ska ha kontakt med. Om samtycke till arvskifte ska lämnas är det enbart förmyndaren som kan ansöka och nämnden är skyldig att bevaka att så sker.

Tillfällig god man kvarstår trots slutfört uppdrag

Sammanfattning av granskningen

I akt 5061 avseende ett godmanskap noterades att en god man förordnats enligt 11 kap. 2 § FB för att bevaka huvudmannens rätt vid ett arvskifte. Nämnden beslutade om samtycke till egendomens fördelning i april 2019. God man enligt 11 kap. 2 § FB var vid inspektionstillfället fortfarande förordnad.

I akt 4750 avseende ett godmanskap noterades följande. Det finns en god man enligt 11 kap. 2 § FB förordnad för att bevaka huvudmannens rätt för att teckna ett hyresavtal och avtala om fördelning av aktivitetsersättning. Gode mannens uppdrag slutfördes i november 2019 men förordnandet kvarstod vid inspektionstillfället.

I akt 1259 angående ett godmanskap noterade Länsstyrelsen att det i akten fanns ett registerutdrag avseende en god man enligt 11 kap. 2 § FB. Vid granskningen hittades inte något beslut gällande anordnande av det tillfälliga godmanskapet, utan endast åtagandet och registerutdraget fanns i akten. Gode mannens uppdrag verkade vara avslutat i april 2019 men beslut om entledigande saknades i akten.

Länsstyrelsens bedömning

Förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet står enligt 12 kap. 9 § FB under överförmyndarens tillsyn. När ett godmanskap enligt 11 kap. 2 § FB inte längre behövs ska överförmyndaren fatta beslut om upphörande enligt 11 kap. 19 och 19 b §§ FB. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över de ärenden där god man kvarstår trots att de slutfört sitt uppdrag och vidta åtgärder.

Länsstyrelsen vill också betona vikten av att det i akten alltid finns beslut för samtliga förordnanden. Utan ett beslut om förordnande saknar ställföreträdaren behörighet att agera för sin huvudmans räkning.

Tillfälligt entledigande av förvaltare

Sammanfattning av granskningen

I akt 4438 gällande förvaltare noterade Länsstyrelsen följande. I dagboken har nämnden den 5 april 2020 noterat att ”God man begär sig muntligt entledigad genom frun”. Nästkommande dag beslutade nämnden om byte av förvaltare. Av beslutet framgår att ”god man har begärt sitt entledigande” och ”Då fortsatt beslut av förvaltare föreligger ska nämnden förordna ny god man”. Av själva beslutsformuleringen framgår dock att uppdraget avser ett förvaltare men det framgår inte vilka omständigheter som föranlett bytet. I akten fanns inget åtagande från den nya förvaltaren.

Den 2 juni 2020 beslutade nämnden att återigen förordna den tidigare förvaltaren. Detta med anledning av att den tidigare förvaltaren nu var redo att ”återuppta sitt uppdrag enligt överenskommelse”.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 11 kap. 19 § 2 st. FB har en god man eller förvaltare rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Förvaltarens maka saknar dock befogenhet att begära att förvaltaren ska entledigas. Nämnden kan däremot pröva frågan om entledigande av förvaltare på eget initiativ om de bedömer att förvaltaren är olämplig för sitt uppdrag, se 11 kap. 20 § FB.

Länsstyrelsen vill även påtala vikten av att nämnden är uppmärksam på beslutformulering vid användandet av mallar. I ett av besluten om förordnande anges att nämnden förordnar god man eftersom behov av förvaltare föreligger. Det är viktigt att det är tydligt vilket uppdrag en ställföreträdare har.

Byte när god man har avlidit

Sammanfattning av granskningen

I akt 3417 avseende ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterades följande. Gode mannen, som även var pappa till huvudmannen, avled den 5 juli 2021 och huvudmannens mamma åtog sig uppdraget som ny god man. Nämnden fattade beslut om byte den 12 juli 2021. Av beslutet framgår att gode mannen har avlidit. I beslutet entledigade nämnden gode mannen med stöd av 11 kap. 19 § 2 st. FB från och med den 12 juli 2021 och den nya gode mannen tog över uppdraget samma dag.

Den nya gode mannen är efterlevande maka och redovisningsansvarig efter den avlidne gode mannen. Hennes slutredovisning för dödsboet avser perioden fram till datumet för bytesbeslutet och inte fram till datumet då gode mannen avled.

Länsstyrelsens bedömning

Av 11 kap. 19 § 2 st. FB framgår att en god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Om godmanskapet eller förvaltare ska fortsätta, är den gode mannen eller förvaltaren dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts. Om en god man avlider upphör dennes förordnande per automatik på dödsdagen. Ett beslut om entledigande är därför inte nödvändigt.

Nämnden har entledigat den redan avlidne gode mannen med stöd av ovan nämnda bestämmelse. Slutredovisning begärdes in från gode mannens dödsbo från årsskiftet till och med datumet då beslut om byte fattades, inte till datumet då gode mannen faktiskt avled och förordnandet upphörde. Gode mannens dödsbo har därför slutredovisat för en för lång period.

Länsstyrelsen vill även understryka vikten av att nämnden anpassar sina mallar till det enskilda ärendet. I ärendet har nämnden felaktigt entledigat gode mannen från uppdraget när han redan var avliden och dessutom hänvisat till att det skulle vara på egen begäran.

Tillsyn av särskild förordnad vårdnadshavare

Sammanfattning av granskningen

I akt 6289 noterades att beslut om befrielse från att ge in redovisning avseende en särskilt förordnad vårdnadshavare fattades i oktober 2017. Därefter har ingenting ytterligare noterats i dagboken.

Länsstyrelsens bedömning

Förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet står enligt 12 kap. 9 § FB under överförmyndarens tillsyn. Det är nämndens uppdrag att bedriva någon slags tillsyn i samtliga ärenden. Länsstyrelsen anser att nämnden årligen bör ta in något form av underlag, exempelvis en redogörelse för uppdraget, för att kunna utöva sin tillsyn över dessa uppdrag.

Övriga frågor

Allmänt om verksamheten

Nämnden har uppgett att läget på kansliet är bra och under året har de arbetat med att utveckla verksamheten. De har arbetat med att utveckla och följa vision, delmål och verksamhetsplan med fokus på rättssäkerhet och effektivitet. De har nått sina uppsatta mål och det har inte skett några organisatoriska förändringar. De har inte påverkats av situationen kring covid-19 i någon större utsträckning.

Granskning av årsräkningar

Inför Länsstyrelsens inspektion lämnades följande uppgifter om nämndens handläggningstider gällande granskning av årsräkningar. Nämnden hade den 1 oktober 2021 granskat 91 % av årsräkningarna för avseende år 2020. Samtliga årsräkningar avseende år 2019 var granskade den 20 oktober 2021.

Rapporten har upprättats av Malin Åberg och Lotta Reimers

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden

Kommunfullmäktige i Köping, Arboga, Kungsör, Hallstahammar, Surahammar

Kommunstyrelsen i Köping, Arboga, Kungsör, Hallstahammar, Surahammar

Kommunrevisorerna i Köping, Arboga, Kungsör, Hallstahammar, Surahammar

Enheten för tillsyn
Malin Åberg

Granskade akter

Godmanskap 11:4

1259, 1869, 4750, 5061, 3417, 1869, 1935, 398, 1281, 4584, 1469, 1707, 3054

Godmanskap 11:3

4208, 7074

Godmanskap 11:2

8146, 8204, 8217

Förvaltarskap

117, 1650, 4695, 4438, 6396, 3079

Förmynderskap

8135, 8426, 4727, 7117, 4640, 4777

Särskilt förordnad vårdnadshavare

6289, 8175, 8248

God man för ensamkommande

4237, 4104, 4205

Under uppbyggnad

8478, 8512